

Smjernice za postupanje sa licima lišenim slobode u zatvorenom okruženju

Osiguranje pravde

Unapređenje mehanizama zaštite
ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih
osoba u Bosni i Hercegovini

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope

**SMJERNICE ZA POSTUPANJE SA LICIMA
LIŠENIM SLOBODE U ZATVORENOM OKRUŽENJU**

Originalna verzija ovog priručnika je sačinjena u okviru prve faze zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope "Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku" i njegovog projekta "Unapređenje mehanizama zaštite ljudskih prava zatvorenih i pritvorenih osoba u Bosni i Hercegovini", a ovaj sažetak je sačinjen u okviru druge faze zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope "Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019 – 2022" i njegovog projekta "Jačanje tretmana lica lišenih slobode na osnovu ljudskih prava, evropskih standarda i najbolje prakse u BiH".

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope. Stanovišta izražena u njemu ne mogu se shvatiti kao zvanična mišljenja Evropske unije ili Vijeća Evrope.

© 2020 Vijeće Evrope. Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uvjetima. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevoziti, reproducirati niti prenositi, u bilo kojoj formi ili na bilo koji način, elektronskim (CD-Rom, internet, itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem bilo kojeg sistema skladištenja informacija ili pretraživanja, bez prethodnog odobrenja Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int) u pisanoj formi.

Sadržaj

PREDGOVOR	15
OKVIR ZA OBUKU SLUŽBENIKA AGENCIJA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA O MEHANIZMIMA ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA.....	16
NAPOMENE.....	17
ZAJEDNIČKE DEFINICIJE	18
MEĐUNARODNI STANDARDI I NORME	20
Osnovni pojmovi.....	20
Svrha i cilj.....	20
Zakonski okvir.....	20
Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.....	22
Koja su prava zaštićena Evropskom konvencijom i njenim Protokolima.....	22
Šta Konvencija i njeni Protokoli zabranjuju	22
Šta radi Evropski sud za ljudska prava?	23
Kako Evropski sud za ljudska prava primjenjuje Evropsku konvenciju?.....	23
Zašto se pokreće postupak pred Evropskim sudom za ljudska prava protiv države?.....	23
Šta su pozitivne obaveze prema Konvenciji?.....	24
Šta su negativne obaveze prema Konvenciji?	24
Šta znači „autonomno” značenje nekog prava iz Konvencije?	24
Pravo na život (Član 2. ECHR).....	24
Zabrana mučenja (Član 3. ECHR)	26
Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti (Član 5. ECHR)	32
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Međunarodni standardi i norme	36
Pitanja i odgovori: Međunarodni standardi i norme.....	36
Pitanja i odgovori: Međunarodni standardi i norme koje utiču na rad zatvora i zatvorenike.....	36
EVROPSKI KODEKS POLICIJSKE ETIKE I EVROPSKI ETIČKI KODEKS ZA ZATVORSKO OSOBLJE.....	37
Osnovni pojmovi.....	37
Svrha i cilj.....	37
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.....	37
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	37
Smjernice za postupanje službenika agencija za sprovođenje zakona sa licima lišenim slobode prema Evropskom kodeksu policijske etike i Evropskom etičkom kodeksu za zatvorsko osoblje	38
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Evropski kodeks policijske etike i Evropski etički kodeks za zatvorsko osoblje	38
Pitanja i odgovori: Evropski kodeks policijske etike i Evropski etički kodeks za zatvorsko osoblje	38
KULTUROLOŠKE SLIČNOSTI I RAZLIKE	39
Osnovni pojmovi.....	39

Svrha i cilj	39
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	40
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	40
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	41
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	41
Evropska zatvorska pravila.....	43
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	43
Smjernice za postupanje sa licima lišenim slobode uvažavajući njihove kulturološke specifičnosti.....	43
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Kulturološke sličnosti i razlike.....	44
Pitanja i odgovori: Kulturološke sličnosti i razlike.....	44
EFIKASNA KOMUNIKACIJA I ODNOS SLUŽBENIKA AGENCIJA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA SA LICIMA LIŠENIM SLOBODE	45
Osnovni pojmovi.....	45
Svrha i cilj	45
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	45
Evropska zatvorska pravila.....	46
Preporuka Rec (2012)5 Komiteta ministara državama članicama o Evropskom etičkom kodeksu za zatvorsko osoblje	46
Preporuka Rec (2001)10 Komiteta ministara državama članicama o Evropskom kodeksu policijske etike.....	46
Smjernice za efikasno komuniciranje sa licima lišenim slobode u zatvorenom okruženju.....	47
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Efikasna komunikacija i odnos službenika agencija za sprovođenje zakona sa licima lišenim slobode	49
POVJERLJIVOST I ZAŠTITA LIČNIH PODATAKA.....	50
Osnovni pojmovi.....	50
Svrha i cilj	50
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	50
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	52
Evropska zatvorska pravila.....	52
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	52
Izvaci iz izvještaja Komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) organima vlasti u BiH.....	52
Smjernice za zaštitu povjerljivih ličnih podataka.....	53
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Povjerljivost i zaštita ličnih podataka	53
Pitanja i odgovori: Povjerljivost i zaštita ličnih podataka	54
PRETRES LICA LIŠENIH SLOBODE	55
Osnovni pojmovi.....	55

Svrha i cilj.....	55
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda.....	55
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	55
Evropska zatvorska pravila.....	56
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	56
Smjernice za pretres lica lišenih slobode	57
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Pretres lica lišenih slobode	58
SPROVOĐENJE LICA LIŠENIH SLOBODE	59
Osnovni pojmovi.....	59
Svrha i cilj.....	59
Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.....	59
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	59
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	60
Izvaci iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	61
Evropska zatvorska pravila.....	61
Smjernice za sprovođenje lica lišenih slobode koje vrše službenici agencija za sprovođenje zakona.....	62
Pitanja i odgovori: Sprovođenje lica lišenih slobode	62
SPREČAVANJE SAMOPOVREDA I SAMOUBISTVA I POSTUPANJE U OVAKVIM VANREDNIM SITUACIJAMA	63
Osnovni pojmovi.....	63
Svrha i cilj.....	63
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.....	63
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	64
Evropska zatvorska pravila.....	64
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	65
Smjernice za sprečavanje samopovređivanja i samoubistva i postupanje sa licima lišenim slobode u takvim vanrednim situacijama.....	65
Smjernice za postupanje u slučaju samopovređivanja i pokušaja samoubistva.....	65
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Sprečavanje samopovreda i samoubistva i postupanje prema licima lišenim slobode u ovakvim vanrednim situacijama.....	66
Pitanja i odgovori: Sprečavanje samopovreda i samoubistva i postupanje prema licima lišenim slobode u ovakvim vanrednim situacijama.....	66
KONTROLA I OBUZDAVANJE LICA LIŠENIH SLOBODE.....	67
Osnovni pojmovi.....	67
Svrha i cilj.....	67
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.....	68
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	68
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i	

ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	70
Evropska zatvorska pravila.....	71
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	71
Smjernice za kontrolu i obuzdavanje lica lišenih slobode	72
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Kontrola i obuzdavanje lica lišenih slobode	72
Pitanja i odgovori: Kontrola i obuzdavanje lica lišenih slobode	73
BORBA PROTIV ZLOSTAVLJANJA LICA LIŠENIH SLOBODE.....	74
Osnovni pojmovi.....	74
Svrha i cilj	75
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	75
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	76
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	78
Evropska zatvorska pravila.....	78
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	78
Smjernice za postupanje kojim se izbjegavaju navodi o zlostavljanju lica lišenih slobode.....	78
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Borba protiv zlostavljanja lica lišenih slobode	80
Pitanja i odgovori: Borba protiv zlostavljanja lica lišenih slobode	80
SPREČAVANJE NEKAŽNJIVOSTI	82
Osnovni pojmovi.....	82
Svrha i cilj	82
Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovjećnih ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja	83
Evropska zatvorska pravila.....	83
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	83
Izvještaji Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	84
Smjernice za sprečavanje nekažnjivosti	84
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Sprečavanje nekažnjivosti	85
Pitanja i odgovori: Sprečavanje nekažnjivosti	86
ISTRAGE TVRDNJI O ZLOSTAVLJANJU LICA LIŠENIH SLOBODE.....	87
Osnovni pojmovi.....	87
Svrha i cilj	87
Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	87
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	87
Evropska zatvorska pravila.....	88
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili	

ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	88
Izveštaji Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	89
Smjernice za istrage tvrdnji o zlostavljanju lica lišenih slobode	90
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Istraga navoda o zlostavljanju lica lišenog slobode	91
Pitanja i odgovori: Istraga navoda o zlostavljanju lica lišenih slobode.....	91
ZNAČAJ PROCESIRANJA SLUŽBENIKA AGENCIJA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA KOJI SU NAVODNO POČINILI ZLOSTAVLJANJE	92
Osnovni pojmovi.....	92
Svrha i cilj.....	92
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	92
Konvencija UN-a protiv mučenja i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka	92
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	93
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	94
Evropska zatvorska pravila.....	95
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	95
Smjernice za procesiranje službenika agencija za sprovođenje zakona koji su navodno počinili zlostavljanje.....	97
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Značaj procesiranja službenika agencija za sprovođenje zakona koji su djelovali kao navodni počinioci zlostavljanja	98
Pitanja i odgovori: Značaj procesiranja službenika agencija za sprovođenje zakona koji su djelovali kao navodni počinioci zlostavljanja	98
PRIJEM LICA LIŠENIH SLOBODE U ZATVORENO OKRUŽENJE	100
Osnovni pojmovi.....	100
Svrha i cilj.....	100
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	100
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	100
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	101
Evropska zatvorska pravila.....	102
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	103
Smjernice za prijem lica lišenih slobode	105
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Prijem lica lišenog slobode.....	106
Pitanja i odgovori: Prijem lica lišenog slobode.....	106
UPITNIK ZA OSOBE LIŠENE SLOBODE.....	107
Osnovni pojmovi.....	107
Svrha i cilj.....	107

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama	107
Evropska zatvorska pravila.....	107
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	107
Izveštaji Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	108
Smjernice za sačinjavanje Upitnika za osobe lišene slobode.....	108
Pitanja i odgovori: Upitnik za osobe lišene slobode	109
OBAVJEŠTAVANJE LICA LIŠENOG SLOBODE O NJEGOVI PRAVIMA	111
Osnovni pojmovi.....	111
Svrha i cilj.....	111
Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama	111
Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja.....	112
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	112
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	113
Evropska zatvorska pravila.....	113
Preporuke Komiteta ministara Vijeca Evrope zemljama članicama.....	113
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	114
Smjernice za obavještavanje lica lišenih slobode o njihovim pravima.....	115
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Obavještavanje lica lišenog slobode o njegovim pravima	116
Pitanja i odgovori: Obavještavanje lica lišenog slobode o njegovim pravima	116
PRAVO NA OBAVJEŠTAVANJE ČLANOVA UŽE PORODICE ILI TREĆE OSOBE PO IZBORU LICA LIŠENOGSLOBODE.....	117
Osnovni pojmovi.....	117
Svrha i cilj.....	117
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	117
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi).....	117
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	118
Smjernice za obavještavanje uže porodice ili treće osobe po izboru o lišenju slobode	118
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Obavještavanje članova uže porodice ili treće osobe po izboru o lišenju slobode	119
Pitanja i odgovori: Obavještavanje bliskog rođaka ili trećeg lica po vlastitom izboru da je lice lišeno slobode i da boravi u zatvorenom okruženju.....	119
PRAVO NA PRISTUP LICA LIŠENOG SLOBODE ADVOKATU.....	120
Osnovni pojmovi.....	120
Svrha i cilj.....	120

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama	120
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	120
Evropska zatvorska pravila.....	121
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	122
Preporuke iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH ...	122
Smjernice za osiguranje pristupa lica lišenog slobode advokatu	122
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Pristup lica lišenog slobode advokatu	123
Pitanja i odgovori: Pristup lica lišenog slobode advokatu	123
PRAVO NA PRISTUP LJEKARU	124
Osnovni pojmovi.....	124
Svrha i cilj.....	124
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	124
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	124
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	125
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	126
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	126
Smjernice za osiguranje pristupa lica lišenog slobode ljekaru	127
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Pristup lica lišenog slobode ljekaru.....	129
Pitanja i odgovori: Pristup lica lišenih slobode ljekaru	129
PRAVO LICA LIŠENOG SLOBODE NA PRISTUP PREVODIOCU	131
Osnovni pojmovi.....	131
Svrha i cilj.....	131
Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama	131
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	131
Evropska zatvorska pravila.....	132
Izvještaji Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	132
Smjernice za osiguranje pristupa lica lišenog slobode prevodiocu	132
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Pristup lica lišenog slobode prevodiocu.....	133
Pitanja i odgovori: Pravo lica lišenog slobode na prevodioca	133
NASILJE IZMEĐU LICA LIŠENIH SLOBODE KAO OBLIK UGROŽAVANJA LJUDSKIH PRAVA	134
Osnovni pojmovi.....	134
Svrha i cilj.....	134
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	134
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	134

Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja - CPT standardi	135
Evropska zatvorska pravila.....	136
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH	136
Smjernice za postupanje u slučaju nasilja među licima lišenim slobode.....	136
Procedure po saznanju o mogućnosti nastanka nasilja.....	136
Procedure za postupanje u slučaju neposredno uočenog nasilja.....	137
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Nasilje između lica lišenih slobode.....	138
Pitanja i odgovori: Nasilje između lica lišenih slobode.....	138
POSTUPANJE SA RANJIVIM KATEGORIJAMA LICA LIŠENIH SLOBODE.....	140
Osnovni pojmovi.....	140
Svrha i cilj.....	140
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.....	141
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	141
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	141
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	141
Izvodi iz izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja organima vlasti u BiH.....	145
Smjernice za postupanje sa ranjivim kategorijama lica lišenih slobode	145
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Rad sa ranjivim kategorijama lica lišenih slobode.....	146
Pitanja i odgovori: Rad sa ranjivim kategorijama lica lišenih slobode	146
MALOLJETNA LICA LIŠENA SLOBODE	148
Osnovni pojmovi.....	148
Svrha i cilj.....	148
Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama	148
Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama.....	149
Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava	149
Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT standardi)	150
Izvještaji Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja organima vlasti u BiH.....	152
Smjernice za postupanje sa maloljetnicima lišenim slobode u zatvorenom okruženju.....	152
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Postupanje sa maloljetnim licima lišenim slobode u zatvorenom okruženju	154
Pitanja i odgovori: Postupanje sa maloljetnikom lišenim slobode u zatvorenom okruženju.....	155

Okvirni program obuke službenika agencija za provođenje zakona o mehanizmima zaštite ljudskih prava

Stručna oblast	Modul	Naziv sesije	Trajanje
Uvod u zatvoreno okruženje	Međunarodni standardi i norme	Međunarodni standardi i norme	30min
		Evropski kodeks policijske etike i Evropski etički kodeks za zatvorsko osoblje	
	Lica lišena slobode i zatvoreno okruženje	Kulturološke sličnosti i razlike	
Komunikacija u zatvorenom okruženju	Efikasna komunikacija i postupanje sa povjerljivim podacima	Efikasna komunikacija i odnos službenika za provođenje zakona prema licima lišenim slobode	30 min
		Povjerljivost i zaštita ličnih podataka	
Lična i opšta sigurnost u zatvorenom okruženju	Održavanje nivoa sigurnosti u zatvorenom okruženju	Pretres lica lišenog slobode	3 h
		Sprovođenje lica lišenih slobode	
		Samopovređivanje	
		Samoubistvo	
		Kontrola i obuzdavanje (upotreba sile)	
	Pripravnost na vanredne situacije	Borba protiv zlostavljanja lica lišenih slobode	3 h
		Sprečavanje nekažnjivosti	
		Istrage tvrdnji o zlostavljanju	
		Značaj procesiranja službenika agencija za sprovođenje zakona koji su navodni počinio zlostavljanja	
Ljudska prava u zatvorenom okruženju i sigurnost zajednice	Postupanje sa licima lišenim slobode poštujući njihova ljudska prava	Prijema lica lišenog slobode u zatvoreno okruženje	3 h
		Upitnik za lica lišena slobode neposredno po prijemu	
		Obavještanje lica lišenog slobode o njegovim pravima	
		Obavještanje bliskog rođaka ili trećeg lica po vlastitom izboru o lišenju slobode	
		Pravo na pristup advokatu	
		Pravo na pristup ljekaru	
		Pravo na pristup prevodiocu	
	Održavanje nivoa sigurnosti uz poštivanje ljudska prava lica lišenih slobode	Nasilje između lica lišenih slobode kao oblik ugrožavanja ljudskih prava	2 h
		Postupanje sa ranjivim kategorijama lišenim slobode	
		Maloljetnici lišeni slobode	

Predgovor

Ove smjernice su pripremljene za službenike agencija za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini u okviru projekta Evropske unije i Vijeća Evrope Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku I “Unapređenje mehanizama zaštite ljudskih prava za pritvorene i zatvorene osobe u Bosni i Hercegovini”.

Svrha ovih Smjernica i standarda o zaštiti ljudskih prava sadržanih u njima nije da zamijene postojeću dobru praksu nego da je dopune i obogate preporukama Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Vijeće Evrope, kao implementator projekta, vjeruje da će ovaj materijal direktno doprinijeti boljem poštivanju ljudskih prava, ali i da će biti vrijedan doprinos institucionalnoj obuci o ljudskim pravima u agencijama za provođenje zakona u BiH.

Viši rukovodioci iz Sudske policije Bosne i Hercegovine (Franjo Dujoo), Sudske policije Republike Srpske (Željko Dragojević, Veljko Spremo), Sudske policije Federacije BiH (Dženad Grošo, Edis Skopak), Sudske policije Brčko Distrikta BiH (Senad Hukić), Službe za poslove sa strancima (Muhamed Huskić), Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (Mišel Krajišnik), Policije Brčko Distrikta BiH (Petar Klarić), Državne agencije za istragu i zaštitu (Boris Knežević), Granične policije (Semir Pašanbegović) i Federalne uprave policije (Almir Sunulahpašić) dali su značajan i cijenjen doprinos komentarišući materijal u nacrtu i osiguravajući da je usklađen sa najboljom domaćom praksom i zakonskim odredbama. Tim koji je sačinio nacrt zahvalan je i za stručni doprinos članova radne grupe koje su imenovali Ministarstvo pravde BiH (Dragan Granzov) i Ministarstvo pravde Republike Srpske (Nenad Mirkonj i Mile Mastilo).

Pomoćnici ministara pravde za izvršenje krivičnih sankcija u BiH Mustafa Bisić, Pero Dunjić i Hidajet Trako, kao i međunarodni eksperti Rod MacCowan i Jean-Pierre Devos dali su svoj doprinos u izradi Smjernica.

Tim koji je sačinio Smjernice:

Nermina Delibašić, Faik Fejzić, Nusret Hambo, Esad Hrustić, Redžo Kahrić, Zlatko Ledić, Aleksandar Majdov, Miroslav Marić, Miro Prodanović, Ana Radeta, Zoran Rajič, Vedrana Rakić, Milenko Vidović, Marica Bender, Armin Dervoz

Napomene

Dio materijala koji je korišten u izradi Smjernica se zasniva na ranije objavljenim priručnicima za obuku zatvorskog osoblja o osnovnim i dodatnim sposobnostima i Smjericama za sačinjavanje programa tretmana za ranjive kategorije zatvorenika.

Jezici na kojima je nacrt sačinjen su bosanski, hrvatski i srpski, prema ličnim preferencijama autora.

Sve reference na službenike agencija za sprovođenje zakona u ovom materijalu odnose se jednako na muški i ženski pol.

Definicije korištene u ovom materijalu nisu definicije iz zakonskih akata nego definicije koje su autori zajednički dogovorili za potrebe ovog materijala.

Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti koji je izrađen za svaku temu mogu koristiti rukovodioci u pripremi godišnjih ocjena o radu službenika agencija za provođenje zakona. Pitanja i odgovori izrađeni za svaku temu jednako tako mogu koristiti rukovodioci u pripremi godišnjih ocjena o radu službenika agencija za provođenje zakona.

Zajedničke definicije

Službenik agencije za provođenje zakona obuhvata:

Ovlašteno službeno lice (prema zakonima BiH) je lice koje ima odgovarajuća ovlaštenja unutar policijskih organa u BiH, uključujući Državnu agenciju za istrage i zaštitu, Graničnu policiju BiH, sudsku i finansijsku policiju, kao i unutar carinskih organa, poreskih organa i organa vojne policije u BiH. Pod ovlaštenim službenim osobama smatraju se i stručni saradnici, odnosno istražitelji Tužilaštva BiH koji rade po ovlastima tužioca.

Policijski službenici (prema zakonima Republike Srpske) su lica zaposlena u Ministarstvu unutrašnjih poslova koji su ovlašćeni da primjenjuju policijska ovlaštenja propisana zakonom i postupaju kao ovlašćena lica u skladu sa zakonima o krivičnom postupku Republike Srpske i Bosne i Hercegovine i drugim zakonima iz nadležnosti Ministarstva.

Policijski službenici (prema zakonima Federacije BiH) su oni pripadnici policijskoga organa koji su ovlašćeni primjenjivati policijske ovlasti propisane Zakonom o policijskim službenicima i postupati kao ovlaštene službene osobe prema zakonima o kaznenom postupku u FBiH i Bosni i Hercegovini.

Istraga je riječ koja označava postupke koji za cilj imaju ustanoviti činjenice vezane uz neki događaj, najčešće neko nedozvoljeno ili zakonom zabranjeno ponašanje. Ove postupke obično provode za to posebno ovlašćeni istražni organi ili nezavisne komisije (u slučaju navoda o zlostavljanju među policijskim službenicima - Jedinica za unutrašnju kontrolu, Jedinica za profesionalne standarde, disciplinske komisije i sl.).

Lična sigurnost podrazumijeva mjere i radnje kojima se sprečava nanošenje povreda, prijetnji i štete licu lišenom slobode i/ili službeniku agencije za provođenje zakona.

Opšta sigurnost podrazumijeva mjere i radnje kojima se licu lišeno slobode sprečava nanošenje povreda, prijetnji i štete trećim licima, te nanošenje štete ustanovi u kojoj se nalazi.

Pod lišenjem slobode u kriminalističkom smislu podrazumijeva se svaka radnja ili postupak usmjeren na to da se nekom licu ili grupi lica onemogućava sloboda daljeg kretanja, uz mogućnost upotrebe zakonom dopuštenih sredstava prinude.

Lišenje slobode je pravna radnja tokom koje se ograničava kretanje lica od strane nadležnog organa za koje se utvrdi da je počinio ili da postoji osnovana sumnja da je počinio krivično djelo.

Lice lišeno slobode je svaki pojedinac koji je na osnovu akta nadležnog organa upućen u neku od prostorija namijenjenu za boravak tokom lišenja slobode. Takvom licu ovlašćeni službenik agencije za provođenje zakona ograničava pravo na slobodu kretanja.

Zatvoreno okruženje je prostor u kojem se zadržava lice lišeno slobode za koje se smatra da ima osnova da je izvršio krivično djelo. Za potrebe ovog dokumenta, svako mjesto lišenja slobode se smatra pritvorom, bez obzira da li je to prostorija u kojoj se vrše istražne radnje, prostor/ćelija u policijskoj stanici, prostorija za zadržavanje u jedinici Granične policije, kancelarije u uredima Agencije za istragu i zaštitu i prostorijama za zadržavanje u sudskoj policiji i u pritvorskim jedinicama zatvorskih ustanova.

Zlostavljanje podrazumijeva sve vrste radnji ili propuste u činjenju radnji prema licima lišenim slobode koje mogu dovesti do mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja sa negativnim uticajem na njihov mentalni i fizički integritet.

Svrha ovih Smjernica i standarda o zaštiti ljudskih prava sadržanih u njima nije da zamijene postojeću dobru praksu nego da je dopune i obogate preporukama Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Vijeće Evrope, kao implementator projekta, vjeruje da će ovaj materijal direktno doprinijeti boljem poštivanju ljudskih prava, ali i da će biti vrijedan doprinos institucionalnoj obuci o ljudskim pravima u agencijama za sprovođenje zakona u BiH.

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope. Stanovišta izražena u njemu ne mogu se shvatiti kao zvanična mišljenja Evropske unije ili Vijeća Evrope.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

Implementirano
od strane Vijeća Evrope